

*Др Недица Дашић, асистент
Факултета за туризам и хотелијерство у Кошору*

МЕЂУНАРОДНИ АСПЕКТ РАЗВРСТАВАЊА УГОСТИТЕЉСКИХ ОБЈЕКТА ЗА СМЈЕШТАЈ У ЗЕМЉАМА ОКРУЖЕЊА

Сажетак: *Разврставање (класификација) угоститељских објеката за смјештај представља нужност савременог развоја угоститељства и врши се на основу дјеловања различитих фактора. Као остворени процес подјеле смјештајних објеката на врсте, разврставање угоститељских објеката за смјештај обезбјеђује транспарентности на тржиштима, бољу систематичку евиденцију, а са процесом категоризације који врши даљу систематизацију и тржишну верификацију истих омогућава и боље сагледавање и схватање тржишта од стране потрошача при избору адекватне услуге. С обзиром да се институције које прописују ове норме у оквиру једне земље међусобно разликују, у зависности од врста и броја смјештајних објеката који се могу наћи у приватном и државном власништву, постоје разна системска рјешења класификације и категоризације у свијету. За земље окружења карактеристичан је законодавни приступ који подразумева активну улогу државе и ресорног министарства, а пошто је последњих година дошло до измјена и дојуна одговарајућих закона и праћећих прописа, као одраз константних промјена на том пољу и тежњи ка усаглашавању постојеће понуде угоститељских објеката за смјештај са европским и свјетским стандардима, искристалисала се потреба за њиховим приказом и анализом.*

Кључне ријечи: *класификација, категоризација, угоститељски објекат за смјештај*

Увод

Сам систем класификације и категоризације угоститељских објеката за смјештај је настао захваљујући ауто-мото клубовима у Европи који су у својим публикацијама представљали хотеле својим члановима, заснова-

не на гарантованом нивоу услуга које су ови објекти нудили. Ова појава је довела до развоја система разврставања Аутомобилске асоцијације у Великој Британији („Automobile Association“) и његових америчких дупликата („American Automobile Association“ и „Michellin Red Guide“), а после Другог свјетског рата и неких нових форми система класификације. У основи се ради о тржишном, струковном и законодавном приступу креирања и спровођења критеријума и стандарда класификације и категоризације, у зависности од тога да ли је у питању јавни (државни) или приватни сектор. У земљама које су чиниле некадашњу Југославију ова проблематика се одувijek третирала у оквиру Закона о туризму (законодавни приступ), а на прве прописе о категоризацији чекало се све до 1947. године, када су хотели били рангирани у три категорије. Правилником о разврставању хотела и пансиона који је донијет 1955. године, хотели су се рангирани у четири категорије („А“, „Б“, „Ц“ и „Д“), пансиони у три (прва /I/, друга /II/ и трећа /III/), а 1962. године уведена је и „екстра“ категорија за најлуксузније и најкомфорније хотеле („Л“). Сви остали угоститељски објекти за смјештај били су разврставани у преноћишта и свратишта без категорије¹. Правилником о категоризацији угоститељских објеката за смјештај који је донијет 1967. и допуњен 1970. године и који је важио за цијелу тадашњу територију Југославије обухваћени су *хотели, туристичка насеља, мотели, пансиони и кампови* као врсте угоститељских објеката за смјештај. Хотели и туристичка насеља разврставани су у пет категорија које су се и даље означавале словима, с тим што је уведена „Л“ (лукс) категорија, а мотели, пансиони и кампови у три категорије (I, II и III). Седамдесетих година прошлог вијека у Југославији је дошло до децентрализације прописа о класификацији и категоризацији угоститељских објеката за смјештај, тако да је ова област пренијета у надлежност република и покрајина, односно независних држава након распада земље. Ипак, међусобна искуства и даље служе као узор за постављање националних модела класификације и категоризације.

Хрватска

У Хрватској се питања разврставања и категоризације угоститељских објеката за смјештај регулишу Законом о угоститељској дјелатности из 2006. године², односно пратећим прописима – Правилником о разврставању, категоризацији и посебним стандардима угоститељских објеката из

¹ Косар, Ј. (2002), *Хотелијерство – теорија и пракса*, Виша хотелијерска школа, Београд, стр. 82

² „Народне новине“ број 138/06

скупине „хотели“³, Правилником о разврставању, минималним увјетима и категоризацији угоститељских објеката кампова из скупине „кампови и друге врсте угоститељских објеката за смјештај“⁴ и Правилником о разврставању и категоризацији других врста угоститељских објеката за смјештај из скупине „кампови и друге врсте угоститељских објеката за смјештај“⁵. Према постојећем закону, угоститељски објекти за смјештај у Хрватској се дијеле у двије групације и то: 1) *хоћели* и 2) *кампови и друге врсте угоститељских објеката за смјештај*. Објекти из групације *хоћели* се даље разврставају у: *хоћел башину heritage, хоћел, ајарихоћел, туристичко насеље, туристички ајариман и јансион*. Кампови из групације „кампови и други угоститељски објекти за смјештај“ разврставају се на *кампове, камп насеља, кампиралнија и камп одморишија*, а *друге врсте угоститељских објеката за смјештај на собе за изнајмљивање, ајаримане, студио ајаримане, куће за одмор, јреноћинија, одмаралишија, хостеле, планинарске домове, ловачке домове, ученичке домове или студентске домове и објекте за робинзонски смјештај*. Да би смјештајни објекат уопште био разврстан у поједину врсту, мора испуњавати опште и минималне услове за ту врсту објекта, као и услове прописане за најнижу категорију те врсте уколико се објекат категориса. Општи минимални услови односе се на обавезно истицање ознаке врсте, категорије и назива објекта, исправност и функционалност уређаја и опреме, обавезу прикључења на водоводну, електричну и телефонску мрежу, одговарајуће одлагање отпада, заштиту од пожара и прашине, обавезу гријања просторија, прописане унутрашње висине просторија, ширину степеништа и ходника, као и на обавезу испуњавања услова за особе са посебним потребама. Минимални услови односе се и на обавезно обезбјеђење одговарајућих просторија за услуживање гостију уколико објекат пружа услуге хране, пића и напитака, односно кухињу, централну припремницу хране, просторије за чување намирница и пића, припрему хране за потрошњу на другом мјесту, јеловник и карту пића и напитака, вешерај, као и просторија намијењених запосленим особљу (гардероба, санитарно-хигијенски простори и остали пратећи садржаји). Објекти из групације *хоћели* морају испуњавати и минималне услове за смјештајне јединице који се односе на врсту и површину смјештајних јединица - модула, минималне модуле, дозвољена одступања и капацитет смјештајних јединица, као и минималне услове за санитарне чворове у заједничким просторима. Угоститељски објекат може имати на-

³ Интерно прочишћени текст Правилника из: „Народне новине“ број 88/07 и „Народне новине“ број 58/08

⁴ „Народне новине“ број 75/08

⁵ „Народне новине“ број 49/08

жив и двије врсте угоститељских објеката, ако за сваку врсту испуњава услове прописане Законом, односно прописима донесеним на основу Закона и другим прописима.

Уколико подлијежу обавези категоризације, објекти морају испуњавати и услове за најнижу категорију те врсте објекта. Наиме, објекти који подлијежу обавези категоризације у Хрватској се, осим кампова и камп насеља, дијеле на постојеће и нове, па су сходно томе услови за категоризацију посебно прописани за једне а посебно за друге, као што је и приказано у Табели бр. 1.

Табела бр. 1: Категоризација постојећих и новоизграђених смјештајних објеката

Врста	Постојећи објекти	Нови објекти
Хотел	2**, 3**, 4**** и 5*****	3**, 4**** и 5*****
Апартхотел	2**, 3**, 4**** и 5*****	3**, 4**** и 5*****
Туристичко насеље	2**, 3**, 4**** и 5*****	3**, 4**** и 5*****
Туристички апартман	2**, 3** и 4****	3** и 4****
Пансион	„стандард“ и „комфор“	„комфор“
Хотел баштина	„стандард“ и „комфор“	„комфор“
Собе за изнајмљивање	2**, 3** и 4****	3** и 4****
Апартмани	2**, 3**, 4**** и 5*****	3**, 4**** и 5*****
Студио апартмани	2**, 3** и 4****	3** и 4****
Кућа за одмор	2**, 3**, 4**** и 5*****	3**, 4**** и 5*****

Извор: Обрада аутора на основу Правилника из „НН“ бр. 138/06, „НН“ бр. 88/07, „НН“ бр. 58/08, „НН“ бр. 75/08 и „НН“ бр. 49/08

Кампови и камп насеља се категоришу у четири категорије, од двије до пет звјездица, а за поједину категорију морају испунити и прописани бодовни праг у погледу стандарда за екологију, спорт и рекреацију, анимацију, угоститељске, трговачке и остале садржаје, односно објекте у функцији туристичке потрошње.

Када је ријеч о самом поступку категоризације смјештајних објеката, поступак се спроводи на основу увида и анализе поднијетог захтјева, приложених доказа које припрема угоститељ и утврђивањем чињеница према приложеном захтјеву од стране комисије у смјештајним објектима према приложеном захтјеву. Захтјев за разврставање и категоризацију хотела, апартхотела, туристичких насеља, туристичких апартмана, кампова и камп насеља подносе се надлежном Министарству, а за хотел баштину heritage, пансион, собу за изнајмљивање, апартман, студио апартман, кућу за одмор, преноћиште, одмаралиште, хостел, планинарски дом, ловачки дом, ученички дом или студентски дом и објекат за робинзонски смјештај

Уреду државне управе у жупанији, односно надлежном Органу државне управе у Граду Загребу, гдје се објекат налази. За сваки поступак класификације и категоризације у надлежности Министарства министар туризма именује комисију од најмање два члана (из редова службеника министарства, из редова службеника надлежних уреда и из редова стручњака из подручја угоститељства и туризма и других подручја), на челу са предсједником који је овлашћен за вођење поступка до доношења рјешења. Чланове повјереништва из уреда именује челник Уреда и то посебно за сједиште Уреда и за сваку испоставу Уреда. Угоститељ сноси трошкове поступка разврставања и категоризације, као и трошкове утврђивања посебног стандарда и означавања.

Врста и категорија објекта из групације *хотели* означава се стандардизованом сребрно-металном плочом у облику квадрата са заобљеним угловима, димензија 30 x 30 цм. Назив врсте објекта и текст Република Хрватска, Министарство туризма у доњем десном дијелу плоче исписују се у тамноплавој боји, а ознака категорије (звјездице и „стандард“, „комфор“) у свијетлоплавој. Изузетак чини врста угоститељског објекта хотел баштина која се означава металном плочом смеђе боје, са натписима и рубом у крем боји. За кампиралишта и камп одморишта, осим назива врсте исписује се и симбол шатора односно симбол аутодома, а звјездице су у тамнозеленој боји. За друге врсте објеката из групације *„кампови и друге врсте угоститељских објеката за смјештај“* стандардизована плоча је димензија 30 x 30 за куће за одмор а 25 x 25 за собе, апартмане и студио апартмане. Израђена је од високополираног нерђајућег челика на којем је отиснуто тамноплаво поље, са ознакама категорије (звјездице) у златној боји. Неке врсте објеката испод ознаке категорије такође имају одговарајући симбол.

Пошто је за хотеле, након доношења рјешења о категоризацији, дозвољена и додатна стандардизација, односно утврђивање посебног стандарда на захтјев угоститеља, као што су Business (Пословни), Meetings (За састанке), Kongress (Конгресни), Club (Клуб), Casino (Казино), Holiday Resort (Одморишни), Coastline Holiday Resort (Приобални одморишни), Family (Породични), Small & Friendly (Мали и пријатељски), Senior citizens (За старије особе), Health & Fitness (Здравље и фитнес), Spa (Бањски), Wellness, Diving Club (Ронилачки клуб), Motel (Мотел), Ski (Ски) и За особе са инвалидитетом, постоји и јединствено дизајнирана стандардизована плоча за означавање ових стандарда. На сребрно-металној подлози исписује се назив посебног стандарда на енглеском језику у тамноплавој боји а илустрација посебности услуге у пастелним бојама (Видјети Слику бр. 1). Димензије ове стандардизоване плоче су мање и износе 20 x 20 цм, а једном хотелу дозвољене су и до четири врсте посебних стандарда.

Слика бр 1: Графичка рјешења стандардизованих плоча за посебне стандарде хотела у Хрватској

Извор: Правилник о разврставању, категоризацији и посебним стандардима угоститељских објеката из групе „хотели“ (интерно прочишћени текст Правилника из „НН“ бр. 88/07 и „НН“ бр. 58/08)

Рекатегоризација свих објеката у Хрватској се врши сваке треће године, уколико у међувремену не настану квалитативне промјене које изискују умањење или повећање постојеће категорије.

Законом је одређена и могућност пружања угоститељских услуга у домаћинствима и сељачким домаћинствима, наравно под прописаним условима.

Босна и Херцеговина

Угоститељски објекти у Босни и Херцеговини се према Закону о угоститељској дјелатности из 2009. године⁶ дијеле на:

- *смјештајне објекте* у којима се пружају услуге смјештаја, прехране, пића, напитака и посластица,
- *угоститељске објекте* у којима се пружају услуге прехране, пића, напитака и посластица и
- *кејтеринг објекте* у којима се припремају јела, посластице, пића и напаци за конзумирање на другом мјесту са или без послуживања.

⁶ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 32/09

Као и у Хрватској, смјештајни објекти се даље дијеле у двије групе, тј. на *хошеле* и *камјове* и *друге врсте објеката* за *смјештај*, а угоститељски и кетеринг објекти на *ресторане* и *барове* односно *припремнице* *јела*, *сласница*, *пића* и */или највише* *и кантине*. Угоститељски објекти такође могу имати назив двије врсте угоститељских објеката ако за сваку врсту испуњавају услове прописане Законом, а угоститељске услуге се могу пружати и у неким покретним објектима, домаћинству, сеоском домаћинству и на пловном објекту.

Према Правилнику о разврставању, минималним увјетима и категоризацији угоститељских објеката из скупине хотели⁷ у групацију *хотели* убрајају се следећи објекти: *хотел* *баштина*, *хотел*, *ајарихотел*, *туристичко насеље*, *туристички ајарман*, *мотел* и *пансион*. *Камјови* се разврставају у *камјове*, *камј насеља*, *камјиралишта* и *камј одморашта*, а *друге врсте објеката* за *смјештај* на *себе* за *изнајмљивање*, *ајармани*, *студио ајармани*, *куће за одмор*, *пrenoћница*, *одмаралишта* за *дјецу*, *хотели*, *планинарски домови*, *ловачки домови*, *ученички домови* или *студентски домови* и *објекти* за *робинзонски смјештај*⁸.

Као и у Хрватској, сви наведени објекти морају испуњавати опште услове за врсту, односно минималне услове и услове за категорију у складу са Правилником уколико се категоризују. Мисли се на обавезу обезбјеђења несметаног кретања и боравка гостију и запосленог особља, истицања ознаке врсте и категорије објекта, прикључења на водоводну, електричну, канализациону и телефонску мрежу, обавезу заштите од пожара, прашине, одржавање прописане температуре просторија, одговарајућу висину и ширину просторија, степеница и ходника, као и поштовање услова за особе за инвалидитетом. Када је ријеч о смјештајним јединицама, тј. собама, хотелским апартманима, студио апартманима и апартманима, као и у Хрватској, прописани су минимални услови у погледу врата, површина – модула и капацитета смјештајних јединица. Објекти морају имати и уређене и опремљене санитарне чворове уз заједничке просторије намијењене гостима (уз рецепцију, угоститељске садржаје за услуживање, хране, пића, напитака и др.), а број јавних тоалета мора бити сразмјеран капацитету објекта израженом бројем конзумних мјеста у просторијама за услуживање хране, пића и напитака и другим садржајима у чијој се близини налазе.

По узору на Хрватску, веома је разрађен и метод категоризације. Објекти се у зависности од тога да ли су постојећи или новоизграђени категоризују идентично као у Хрватској (Видјети Табелу бр. 1), осим када је

⁷ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 32/10

⁸ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 68/10 и бр. 70/10

ријеч о хотелу баштини који се не категорише. Кампови и камп насеља се рангирају такође у четири категорије на основу прописаних обавезних услова у вези са уређењем, опремом, уређајима, услугама, одржавањем и других прописаних услова, а камп насеља и у складу са одредбама за неку од врста објеката: хотел, апартхотел, туристичко насеље и туристички апартмани (у зависности од тога које врсте угоститељских услуга се у камп насељу пружају). Захтјеви за утврђивање испуњености минималних услова и услова за категорију објеката који се означавају са четири или пет звјездица, односно са ознаком „стандард“ или „комфор“ подносе се Министарству околиша и туризма, а за оне који се означавају са двије или три звјездице, општинском, односно градском органу управе надлежном за послове угоститељства, према мјесту сједишта објекта. Угоститељ у захтјеву наводи податке о захтијеваној врсти и категорији објекта, фирми и сједишту угоститеља, податке о величини и опремљености угоститељског објекта, услугама које ће бити предмет пословања угоститељског објекта, податак да ли угоститељ у угоститељском објекту послује током цијеле године или сезонски, доказ да је регистрован за обављање угоститељске дјелатности и прилаже доказе: да има пословни простор за који има доказ о праву власништва или уговор о закупу пословног простора, доказ о уплати административне таксе и доказ да је за пословни простор издата употребна дозвола. Поступак којим се утврђује да ли су испуњени минимални услови и услови за категорију за смјештајне објекте са четири или пет звјездица спроводи Комисија Министарства (од најмање 3 до 5 чланова) коју именује Министар, а за категорију смјештајних објеката са двије или три звјездице Комисија надлежног органа (најмање 3 члана), именована од стране руководиоца надлежног органа.

Врста објекта из групације *хотели* означава се бијелом бојом, а категорија звјездицама и ознакама „стандард“ и „комфор“ у златној боји, на металној плочи плаве боје. Димензије стандардизоване плоче су 40 x 40 цм и оивичена је златном бордуром дебљине 5 мм. На средини плоче се налази црта бијеле боје, испод које се исписује: Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине у бијелој боји. Изузетак чини врста објекта хотел баштина која се, као и у Хрватској, означава крем бојом (сви натписи, црта на средини и бордура) на металној плочи смеђе боје. Врста и категорија других врста угоститељских објеката за смјештај из групације *кампови и друге врсте угоститељских објеката за смјештај* означава се стандардизованом плочом израђеном од високополираног нерђајућег челика са отиснутим тамноплавим пољем у оквиру којег се од небојаног високополираног нерђајућег челика означава врста објекта. Категорија тј. звјездице се означавају златном бојом, а неке врсте објеката (собе, куће) имају и одговарајући симбол у боји подлоге од нерђајућег челика испод ознаке кате-

горије. Димензије плоче су такође 40 x 40 цм и оивичена је златном бордуrom дебљине 5 мм. Натпис Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине је у бијелој боји. Графичка рјешења стандардизованих плоча за означавање врсте и категорије кампова су дизајнирана тако да се на металној плочи плаве боје, димензија 30 x 30 цм, исписује назив врсте и симбол шатора или кампера за кампиралиште и камп одмориште, односно назив врсте и ознака за категорију – звјездице у златној боји за кампове и камп насеља.

Сви објекти се рекатегоришу сваке пете године, а у међувремену могу да стекну услове за вишу категорију или да одступе од услова потребних за постојећу. У првом случају, независно од било ког рока, угоститељ може поднијети захтјев за ново разврставање у другу врсту и/или категоризацију објекта у вишу категорију, а у другом случају је обавезан то да уради. У супротном, ако угоститељ не поднесе захтјев, сматра се да су престали да постоје услови утврђени рјешењем о категоризацији објекта, при чему надлежни орган државне управе који је донио рјешење о категоризацији одговарајућим актом утврђује престанак услова утврђених рјешењем о категоризацији објекта.

У Републици Српској се према Закону о угоститељству из 2010. године⁹ угоститељски објекти такође дијеле на угоститељске објекте за смјештај, угоститељске објекте за исхрану и пиће и кетеринг (catering) објекте. Ипак, за разлику од Босне и Херцеговине, у угоститељске објекте за смјештај се убрајају: *хотели и њодврстие хотели, мотели, туристичка насеља, кампови, њансиони, ајарџихотели, хостели, њреноћинија, одмаралиштиа, куће за одмор, ајарџимани, собе за изнајмљивање, објектии џиџа „bed and breakfast“ и друџи објектии за џружање услуга смјештаја*. У Републици Српској се уводе и посебне врсте угоститељских објеката за смјештај прилагођене потребама ловно-риболовног туризма, тзв. ловачке колибе, ловачке куће и ловачке виле, поједине угоститељске услуге се могу пружати и у покретном објекту као и у сеоском домаћинству у складу са законом из области пољопривреде. У класификацији нису посебно издвојени објекти типа хотел баштина, камп насеље, кампиралиште и камп одмориште, одмаралиште за дјецу, планинарски дом, ловачки дом, ученички или студентски дом и објекат за робинзонски смјештај као у Босни и Херцеговини. У зависности од корисника угоститељских услуга, објекти се даље дијеле на оне затвореног, отвореног и клубског типа. Угоститељски објекти затвореног типа су усмјерени према потребама оснивача и углавном су комплементарни тј. допунски и некомерцијални, док објекти клубског типа који су усмјерени према потребама чланова клуба представљају отворе-

⁹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 15/10

не јавне објекте који уважавају утицај тржишних фактора у процесу формирања цијена и пласмана тј. послују по комерцијалним принципима.

Према Правилнику о разврставању, минималним условима и категоризацији угоститељских објеката за смјештај¹⁰ и Правилнику о измјенама и допунама правилника о разврставању, минималним условима и категоризацији угоститељских објеката за смјештај¹¹ хотели и апартхотели се категоришу у пет категорија (од I означене са 5, до V означене са 1 звјездицом), а хотелска и апартманска насеља, мотели, пансиони, кампови, апартмани, куће за одмор, собе за изнајмљивање и објекти типа „bed & breakfast“ у три категорије (од I означене са 3 до III означене са 1 звјездицом). Категоризација се врши по принципу бодовања као у Србији, односно вредновањем елемената понуде конкретног објекта по основу обавезних и необавезних елемената. Обавезни елементи односе на минималне услове у погледу уређења и опреме, услуга за одређену категорију, а необавезни елементи на елементе понуде који нису обавезни за одређену категорију већ представљају виши ниво понуде самог објекта. Правилником је прописана обавеза да одређене категорије и врсте објеката морају остварити утврђени минимални број бодова по основу изборних елемената, а обавезни елементи се не бодују.

Комисија именована од стране Министарства трговине и туризма спроводи поступак категоризације хотела, апартхотела, мотела, туристичких насеља и пансиона, а Комисија именована од стране локалног органа управе категоризацију апартмана, кућа за одмор, објеката типа „bed & breakfast“, соба за изнајмљивање, сеоских домаћинстава и кампова. Комисију коју именује Министар чине 3 члана тј. представници министарства надлежног за послове туризма и угоститељства, министарства надлежног за послове просторног уређења и екологије, представници Привредне Коморе Републике Српске или представници Удружења хотелијера и ресторатера, а Комисију коју именује локални орган управе представник локалног органа управе за послове туризма и угоститељства и два члана из реда запослених у служби јединице локалне самоуправе која је надлежна за послове туризма и угоститељства. Министар односно руководилац унутрашње организационе јединице на предлог Комисије доноси рјешење о рангирању одређене врсте или подврсте објекта у одређену категорију. Министар надлежан за послове туризма може да именује и Комисију за супервизију, која по потреби у року од пет радних дана од дана обављања прегледа регуларне Комисије може да провјери испуњеност услова за одређивање категорије угоститељског објекта које је утврдила претходна комисија. Комисија за супервизију састоји се од представника Министарства тргови-

¹⁰ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 13/05 и 62/05

¹¹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 76/06 и 35/08

не и туризма, представника Спољно-трговинске коморе БиХ и једног експерта из области угоститељства. Уколико Комисија за супервизију утврди различито чињенично стање у погледу испуњености услова за одређивање поједине категорије угоститељског објекта у односу на налаз претходне Комисије, предлаже министру доношење новог рјешења о одређивању категорије. Изузев привременог рјешења на период од шест мјесеци које се додјељује када угоститељ може у кратком року отклонити одређена одступања од утврђене категорије, рјешење о додјели одређене категорије подлијеже ревизији сваке четврте године. Против рјешења руководиоца унутрашње организационе јединице могуће је поднијети жалбу, док је рјешење Министарства коначно и против њега није дозвољена жалба већ само покретање управног спора. Уколико дође до промјена стандарда квалитета у смјештајном објекту, угоститељ је дужан да у предвиђеном року поднесе зајтјев ради рангирања објекта у одговарајућу категорију. У супротном, регуларном ревизијом се само потврђује постојећа категорија или утврђује престанак важења раније издатог рјешења.

Графичка рјешења за означавање врсте и категорије хотела, мотела, апартхотела, хотелског насеља, апартманског насеља, пансиона, кампа, соба, апартмана и кућа за одмор су дизајнирана тако да се у средишњем дијелу стандардизоване металне плоче исписује ознака за категорију - звјездице у свијетлоплавој боји, а изнад ње врста угоститељског објекта на српском језику, латиницом, у тамноплавој боји. Испод ознаке категорије исписује се врста угоститељског објекта и ћирилицом у тамноплавој боји. Врста угоститељског објекта типа „bed & breakfast“ се означава на металној плочи (подлози) сребрнометалне боје у средишњем дијелу у тамноплавој боји. Испод ознаке врсте се исписује ознака за категорију - звјездице у свијетлоплавој боји. Димензије стандардизованих табли за кампове, приватне апартмане, куће за одмор, собе за изнајмљивање и „bed & breakfast“ су мање од оних које се користе за хотеле, хотелска и апартманска насеља, кампове, мотеле и пансионе и износе 30x30cm а не 40x40cm.

До доношења новог подзаконског акта који регулише категоризацију угоститељских објеката за смјештај по основу новог закона из 2010. године на снази је Правилник о разврставању, минималним условима и категоризацији угоститељских објеката на основу старог Закона о угоститељству¹².

Македонија

И у Македонији се процеси разврставања и категоризације угоститељских објеката за смјештај налазе у надлежности државе, односно тре-

¹² „Службени гласник Републике Српске“, бр. 3/04, 37/06, 63/07, 101/07 и 73/08

тирају у оквиру Закона о угостителској дјелатности¹³ донијетог 16. септембра 2004. године. Угостителски објекти се дијеле на *угостителске објекти за смјештај и угостителске објекти за исхрану*, и сви морају испуњавати прописане минимално-техничке и санитарно здравствене услове, као и услове за заштиту на раду, заштиту и унапријеђење животне средине, противпожарну заштиту, услове за заштиту од буке прописане законом и друге услове прописане посебним уџансама које се односе на угостителство.

У оквиру угостителских објеката за пружање услуга смјештаја издвајају се:

- основни угостителски објекти: *хотели, хотелска насеља, апартаманска насеља, моќели, пансиони, резиденције, туристичка насеља;*
- комплементарни смјештајни капацитети: *ќренишћииа, џосионице, кампови, приватни смјештајни капацитети (собе, апартамани, станови, куќе) и одмаралишћииа (за дјецу, омладину, раднике и сл.) и*
- други комплементарни објекти: *ќланинарски домови и куќе, објекти за привремени смјештај и сл.*

Хотели, хотелска насеља, мотели, пансиони, туристички апартмани, кампови, куќе, станови и собе за изнајмљивање прије почетка пословања подлијезу обавези категоризације, на основу услова и стандарда прописаних за ове видове објеката у погледу уређења, опремања и квалитета услуга означених звјездицама. Хотели се категоришу у пет категорија (од прве категорије означене са 5 звјездица до пете означене са 1 звјездицом), кампови у четири (од прве означене са 4 звјездице, до четврте означене са 1 звјездицом), мотели и пансиони у три (од прве означене са 3 звјездице до треће означене са 1 звјездицом), хотелска насеља такође (од прве означене са 3 звјездице (висок комфор), друге са 2 звјездице (комфор) до треће категорије тј. 1 звјездицом (стандард)), а куќе, станови и собе за изнајмљивање у двије категорије (прва означена са 2 звјездице (комфор) и друга са 1 звјездицом (стандард)). Туристички апартмани се категоришу у четири категорије, од друге која се обиљежава са 4 звјездице, до пете која се обиљежава са 1 звјездицом, јер се туристички апартман прве категорије, означен са 5 звјездица назива туристичком резиденцијом.

Категоризацију угостителских објеката за смјештај такође врши Комисија именована од стране министарства надлежног за послове туризма, односно ресору Министарства економије. Састав Комисије чине два представника органа државне управе надлежне за послове из области угостителства, по један из здравства и социјалне политике и представник локалне самоуправе на чијој територији се врши категоризација. Категорија

¹³ „Службени весник на Република Македонија“ бр. 62/2004 и 89/2008

објекта која се означава звјездицама мора да буде истакнута на видном мјесту у објекту и једино као таква се може користити у промоционе сврхе. Валидност исте је три године, али као и у земљама окружења, угоститељ је дужан да поднесе захтјев за нову категоризацију уколико дође до промјена постојећих стандарда по питању уређења, опремања и квалитета услуге верификованих постојећом категоријом.

Словенија

У Словенији се према Закону о угоститељству из 2007. године¹⁴ угоститељски објекти разврставају на: *хоћеле, моћеле, њансионе, гостњонице, ѡреноћишића, хоћелска и аћарћманска насеља, ѡланинарске и друће домове, камјове, ресћоране, кафане, кафиће, ѡсласћичарнице, барове и објекће за ѡрићрему и досћављање хране*. Мећутим, на основу пратећег акта, тј. Правилника о категоризацији смјештајних објеката¹⁵ смјештајни објекти се класификују на:

- *хоћеле, моћеле, ѡансионе и гостњонице;*
- *камјове;*
- *аћарћмане и куће за одмор, викендице;*
- *собе;*
- *сеоска домаћинсћва и*
- *марине.*

У сваком случају, угоститељски објекти морају испуњавати минимално-техничке услове који се односе на пословне просторије, опрему и уређаје у угоститељском објекту, услове на отвореним површинама, услове за пружање угоститељских услуга изван угоститељског објекта, затим минималне услове за услуге у одређеним врстама угоститељских објеката на фармама, услове који се односе на критеријуме и начин категоризације смјештајних објеката, уређења соба за госте у сеоским домаћинствима и маринама, као и услове везане за безбједност хране и здравља на раду. За категоризацију је потребно да испуњавају опште и посебне услове предвиђене Правилником о минималним техничким условима и минималном обиму услуга за обављање угоститељске дјелатности¹⁶, као и одређене стандарде услуга и опреме који се бодују (укупна вриједност обавезних и факултативних елемената) за сваку врсту и категорију угоститељског објекта. Наиме, хотели и кампови се категоришу у пет категорија, а мотели, пансиони, гостионице, апартмани, куће за одмор, викендице, собе за

¹⁴ „Урадни лист РС“, шт. 93/2007 од 12.10.2007

¹⁵ „Урадни лист РС“, шт. 62/2008, са корекцијом у „Урадном листу РС“ шт. 80/2008 и измјенама и допунама у „Урадном листу РС“ шт. 115/2008 и 72/2009

¹⁶ „Урадни лист РС“, шт. 88/00, 114/04 и 52/08

издавање и сеоска домаћинства у четири. Хотели који превазилазе минималне критеријуме за високе категорије (4 и 5 звјездица) могу добити и рејтинг „superior“ (супериорни), ако за то испуњавају услове предвиђене Правилником.

За разлику од осталих земаља у окружењу, у Словенији категорију угоститељског објекта може да утврди и сам угоститељ (оператор) на основу Листе за категоризацију за одређену врсту и категорију смјештаја, након чега попуњава Евидентациону листу, потписује Извјештај о самопроцјени који указује на категорију и добија таблу са ознаком категорије која је подложна промјенама. Са друге стране, стручно лице, односно процјењивач са најмање три године искуства у овој области, вишом стручном спремом и положеним тестом стручности за процјену смјештајних објекта утврђује категорију објекта када је ријеч о:

- хотелима и камповима са 4 и 5 звјездица;
- хотелима са 4 и 5 звјездица и рејтингом „superior“;
- мотелима, пансионима, гостионицама, апартманима, кућама за одмор, собама и викендицама са 4 звјездице и
- сеоским домаћинствима са 4 јабуке.

У овом случају процес категоризације се завршава када процјењивач попуни одговарајућу Евидентациону листу за конкретну категорију објекта, односно потпише Извјештај о процјени који указује на категорију и оператор добије таблу са ознаком категорије која, за разлику од претходне, важи пет година.

Категорија угоститељског објекта за смјештај се означава звјездицама као и у осталим земљама у окружењу, осим када је ријеч о смјештају на фармама тј. сеоским домаћинствима чији се квалитет означава одговарајућим бројем јабука (1, 2, 3 и 4 јабуке). Стандардизована табла је израђена од алуминијске плоче, дебљине 5 мм и димензија 175 x 350 мм за хотеле, мотеле, пансионе, гостионице, апартмане, куће за одмор, викендице и кампове, односно 132 x 350 мм за собе. Површина је елоксирана, а саме звјездице - металне, попрскане прахом у златно металној боји, су фиксирани на табли. У горњем лијевог угла, изнад звјездица, се означава врста угоститељског објекта плавим словима, а уколико постоји и ознака „superior“ она се поставља у десном. На дну табле постоји и зелена трака дебљине 15мм на којој се може исписати текст: Министарство туризма. Кад је ријеч о сеоском домаћинству, врста и категорија се означава на керамичкој плочи, димензија 440 x 220 мм. У горњој половини табле боје печене глине се према техничким упутствима (распоред, боја, облик и величина слова) исписује назив врсте објекта, а у доњој која је бијеле боје одговарајући број јабука у боји печене глине. На дну горње половине табле се такође налази зелена трака ширине 15 мм, на којој се може исписати текст: Министар-

ство туризма. Објектима који се налазе у споменичкој или ауторски заштићеној згради дозвољена су одступања од прописаних услова када је ријеч о климатизацији, лифтовима, минималним површинама соба и купатила, ка-дама и прозорима.

Србија

У Србији се према најновијем Закону о туризму¹⁷ угоститељски објекти дијеле у три групације:

– *уџосићићелски објекти за смјештај* у којима се пружају услуге смјештаја, исхране и пића и друге услуге уобичајене у угоститељству или само услуге смјештаја, а обухватају слjedeће врсте: *хоћел, моћел, туристичко насеље, камп, пансион, хостел, иреноћићиће, одмаралићићиће, кућа, апарћиман, соба, сеоско туристичко домаћинство, ловачка вила, кућа или колиба и дрући објекти за ипружање услуга смјештаја,*

– *уџосићићелски објекти за исхрану и пиће* у којима се припремају и услужују топла јела и напаци, точе и служе алкохолна и безалкохолна пића, а обухватају слjedeће врсте: *ресторан, кафана, бар, објекти брзе хране, иокрећан објекти и дрући објекти и*

– *кећерини објекти* у којима се припрема храна, пиће и напаци, по утврћеним стандардима ради услуживања и потрошње на другом мјесту.

Слично као и у осталим сусједним земљама, сви угоститељски објекти за смјештај морају испуњавати опште и посебне минималне услове, као и услове прописане за одговарајућу категорију објекта уколико се категоричу. Општи се односе на неопходне предуслове за бављење угоститељском дјелатношћу, а минимални на минималну опрему соба, купатила у саставу соба, заједничких купатила и тоалета за госте и хигијенско одржавање. Критеријуми категоричације су систематизовани у двије групације елемената: *обавезни и изборни елементи*. Наиме, категоричација се врши по принципу бодовања, тј. обавезни елементи се не бодују и односе се на минималне услове у погледу уређења, опреме и услуга, а изборни односно факултативни елементи бодују и односе се на уређење и опрему, услуге, положај и изглед објекта. За сваку врсту и категорију објекта прописани су обавезни елементи означени словом „М“ и најмањи бодовни праг по основу изборних елемената потребних за конкретну категорију.

Према Правилнику о стандардима за категоричацију угоститељских објеката за смјештај¹⁸, донијетог на основу овог закона, хотели, апартхотели, гарни хотели и туристичка насеља се категоричу у пет категорија (од I означене са 5 звјездица до V означене са 1 звјездицом), мотели, куће,

¹⁷ „Службени гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010

¹⁸ „Службени гласник РС“, бр. 41/2010

апартмани и кампови у четири (од I означене са 4 звјездице до IV означене са 1 звјездицом), а пансиони и собе у три категорије (од I означене са 3 звјездице до III означене са 1 звјездицом). Угоститељски објекат врсте хотел може се разврстати и у подврсту по посебним стандардима који се у њему пружају. У ове стандарде се убрајају стандарди за специјализацију хотела у: Пословни (Business), Конгресни (Congress), Породични (Family), Спортски (Sport) и Спа-Wellness (Spa-Wellness).

Врста и категорија угоститељског објекта се означава стандардизованом таблом петоугаоног облика са заобљеним угловима тамноплаве боје, на којој се категорија означава шестокраким звјездицама жуте боје, назив објекта исписује на српском језику, ћириличким писмом жутом бојом, а назив врсте објекта на енглеском језику. Као и у већини осталих земаља у окружењу, за означавање апартмана, кампа, собе и куће користи се и одговарајући симбол који се поставља испод назива врсте објекта. Табла за означавање категорије хотела, гарни хотела, апарт хотела, мотела, депанданса, туристичког насеља, апартманског насеља и кампа има димензије 30 x 28 cm, а пансиона, куће, апартмана и собе 16 x 15 cm. Ознака специјализације хотела се поставља непосредно испод ознаке категорије, на правоугаоној табли са заобљеним угловима. Врста специјализације исписује се на српском језику, ћирилицом, а у доњем дијелу и на енглеском језику, осим када је ријеч о врсти специјализације под називом Spa-Wellness која се исписује само на енглеском језику.

Захтјев за одређивање категорије хотела, мотела, туристичког насеља, кампа и одређивање специјализације подноси се Министарству надлежном за послове туризма, односно ресору Министарства економије и регионалног развоја, а за одређивање категорије пансиона, кућа, апартмана и соба надлежном органу јединице локалне самоуправе. Рјешење којим се угоститељски објекат разврстава у категорију уноси се у Регистар туризма и престаје да важи истekom три године, доношењем рјешења о промјени категорије, губитком категорије, на захтјев угоститеља, ако дође до промјене угоститеља, као и престанком привредног друштва, предузетника, другог правног лица или огранка страног правног лица услјед чега се брише из одговарајућег регистра.

Црна Гора

У Црној Гори раздобље од 2000. године такође обиљежава активност на допуњавању туристичког законодавства. Након Закона о туризму¹⁹ из 2002. године, са измјенама и допунама насталим наредних година²⁰, усво-

¹⁹ „Службени лист РЦГ“, бр. 32/2002

²⁰ „Службени лист РЦГ“ бр. 38/03 и „Службени лист РЦГ“ бр. 31/05

јен је нови Закон о туризму²¹ 2010. године. Према истом, угоститељски објекти се разврставају на:

1) примарне угоститељске објекте за пружање услуга смјештаја и услуга припремања и услуживања хране и пића, који обухватају сљедеће врсте: *хоишел & резорџ тј. 'hotel & resort', вајлд бјутии резорџ тј. 'wild beauty resort', їруџа хоишела (хоишел, мали хоишел, буџиик хоишел, хоишел їарни, айарџхоишел, кондо хоишел, хосїшел, їансион и моишел), їурисиџичко насеље, їїно село, еко колиба тј. 'eco lodge' и вила;*

2) комплементарне угоститељске објекте за пружање услуга смјештаја и услуга припремања и услуживања хране и пића, у које се убрајају сљедеће врсте: *кућа за изнајмљивање, їурисиџички айарџман и соба за изнајмљивање, їосїїоница, їланинарски дом, одмаралииїе, камї и сл. и*

3) угоститељске објекте за пружање услуга припремања и услуживања хране и пића у које се убрајају: *рестїоран (класични, специјализовани и национални), їицериџа, коноба, їруџа кафе барови (кафе бар, кафана, кафић, кафеїериџа, диско клуб, ноћни клуб, бисїро їивница, крчма и сл.), кейеринї објекїи, објекїи брзе хране, објекїи једносїавних услуџа (їосласїиїчарница, їечењара, канїїина и сл.).*

Као што се види, у односу на земље региона, новом законском регулативом у Црној Гори угоститељски објекти за смјештај се првенствено систематизују према статусу дјелатности, а уведене су и неке нове врсте угоститељских објеката за смјештај. Наиме, ријеч је о објектима којима се пропагира одрживи развој туризма, посебно у еколошки очуваним зонама Црне Горе. Тако се врста објекта 'wild beauty resort' изграђује на земљишту лоцираном непосредно изван граница заштићених зона или релативно нетакнутих природних локација, као што су национални паркови, а еко колиба или 'eco lodge' у зони националних паркова или у њиховој непосредној близини, са незнатним штетним утицајем на природну околину. Основни стандарди ових објеката укључују употребу алтернативних извора енергије и технологија (коришћење соларне енергије, коришћење система за прикупљања кишнице, коришћење снаге вјетра и других обновљивих извора енергије) и коришћење еколошки прихватљивих материјала за изградњу и ентеријер. Остале врсте угоститељских објеката за смјештај се не разликују од постојећих објеката у окружењу с тим што су мало другачије конципирани. Нпр. бутик хотел или 'boutique hotel' је у суштини тип хотела, односно специјална варијанта луксузног хотела, посебно дизајнираног и стилизованог, на веома атрактивној локацији, са посебним акцентом на приватност гостију и љубазност менаџмента и особља, капацитета до 50 соба. Кондо хотел или 'condohotel' је такође варијанта луксузног хотела,

²¹ „Службени лист ЦГ“ бр. 61/10

категорије најмање четири звјездице, али чије су смјештајне јединице у својини више субјеката, чине предмет продаје и појединачно се уписују у земљишне књиге. Њима иначе управља менаџмент компанија, па морају бити и у комерцијалној функцији најмање 10 мјесеци у току календарске године (Члан 4).

Као и у земљама у окружењу, све врсте угоститељских објеката за смјештај морају испуњавати минимално-техничке услове за све врсте угоститељских објеката у погледу опреме и простора у складу са законом, посебне услове за одређену категорију објекта уколико се категоришу, као и друге услове прописане посебним прописима (опште и посебне хигијенске захтјеве, услове градње, заштите од буке, заштите на раду и др.). Примарни угоститељски објекти за смјештај који подлијежу обавези категоризације категоришу се у зависности од уређења, опреме и одржавања објекта, врсте и квалитета услуга и других критеријума. На основу новог закона још увијек није донесен нови Правилник о класификацији, минималним условима и категоризацији угоститељских објеката, па се категоризација угоститељских објеката за смјештај врши по постојећем Правилнику²² на сљедећи начин:

- хотели и кампови у пет категорија (од I означене са 5 звјездица до V означене са 1 звјездицом; хотели који имају три и више звјездица - који су добили висок број квалитативних поена и који у понуди имају рекреационе и бизнис услуге могу се квалификовати за „плус“ категорију.);

- апартхотели, туристичка насеља и приватни смјештај /куће и апартмани/ у четири категорије (од II означене са 4 звјездице до V означене 1 звјездицом),

- мотели, гостионице, пансиони и собе у три категорије (од III означене са 3 звјездице до V означене 1 звјездицом), и

- виле у двије категорије (од I означена са 5 звјездица и II означена са 4 звјездице),

Фактори за додјелљивање одговарајуће категорије се заснивају на испуњавању *минималних обавезних стандарда* за дату врсту и категорију угоститељског објекта изражену звјездицама, *ојшћих стандарда*, довољном броју *квалитативних поена (квалитативни стандарди)* промјенљивих за тражену категорију, као и *стандарда специјализације* када је ријеч о хотелима виших категорија. Минимални посебни услови се не бодују и разликују се према врсти и категорији угоститељског објекта, а њихово испуњавање условљено је задовољењем обавезних стандарда за дату категорију. Бодови који су неопходни за добијање одговарајуће категорије се остварују испуњавањем општих и квалитативних стандарда, односно про-

²² „Службени лист РЦГ“, бр. 33/07

писаног бодовног прага. Максималан број поена који се може осварити за одређену категорију представља предуслов за добијење рејтинга „плус“, тј. за освајање додатних поена за рекреационе и пословне услуге који нису примјенљиви за рачунање минималног броја квалитативних поена који су потребни за сваку категорију. Осим тога, хотели који задовољавају стандарде специјализације могу добити и ознаку специјализације улогу/имену хотела и користити је за сврхе маркетинга. Могу се специјализовати у: *Породични хоџел, Резорт хоџел, Wellness/Spa хоџел, Здравствени - Бањски хоџел, Пословни хоџел (сасијанци и конференције), Хоџел за скујове (сајмови и конгреси), Историјски хоџел, Уникајни хоџел, Еко хоџел, Специјализовани казино, Голф хоџел, Тенис хоџел и Зимски центар*. Надлежни орган може додијелити угоститељском објекту и стандард за поједину врсту услуге ('eco', 'bed & bike' стандард, 'wild beauty' и стандард специјализације за wellness, конгресни, казино итд.) којима се потврђује испуњеност услова за те садржаје.

Захтјев за категоризацију угоститељског објекта подноси се надлежном органу, тј. Министарству и надлежном органу локалне управе у зависности од врсте објекта. Наиме, за примарне угоститељске објекте и апартмански блок (три и више туристичких апартмана који чине једну грађевинску цјелину), након утврђивања испуњености прописаних услова за категорију, категорију рјешењем одређује Министарство, а за куће, туристичке апартмане и собе за изнајмљивање надлежни орган локалне управе. Етно село, 'eco lodge' и хотели се не категоришу, а рјешење се издаје на период од три године. Категорије угоститељских објеката се означавају једнообразном правоугаоном таблом, односно одговарајућим бројем звјездица испод којих се истиче назив врсте угоститељског објекта. За означавање врсте и категорије хотела, малог хотела, гарни хотела, апартхотела, мотела, пансиона, туристичких насеља, вила, гостионица и кампова табла је ширине 30 цм, висине 25 цм, а за куће, апартмане и собе за изнајмљивање 24 цм односно 20 цм високе. Подлога табле, звјездице, слова и симболи су хромирани.

Закључак

Процеси класификације и категоризације угоститељских објеката за смјештај се у земљама чланицама некадашње Југославије третирају као обавезни процеси који се налазе у надлежности државе. Висок степен међусобне сличности и разрађености услова, односно стандарда пословања у угоститељству, представља посљедицу постојања заједничког законског прописа до седамдесетих година прошлог вијека с једне, и паралелног развоја истих након распада земље са друге стране. Упоредном анализом се може

констатовати већа усаглашеност система класификације између конкретних земаља у окружењу, док су критеријуми и подручја која служе као основ за оцјењивање квалитета тј. за категоризацију разноврсни. Разлике се испољавају када је ријеч о броју категорија исте врсте објекта, самом поступку категоризације, начину означавања ранга квалитета конкретног објекта, стандардима специјализације који нису прописани у Македонији и Словенији, као и додатном рејтингу квалитета („Q“, „супериор“ или „плус“) који не постоји у Србији и Македонији. Наиме, до данас не постоје међународно обавезујуће норме којих би се морале придржавати све земље у погледу одређивања основних услова за одређене објекте, као ни специјалних услова за уврштавање истих у поједине категорије. У привредној пракси егзистира и велики број објеката који представљају комбинације, управо због различитих критеријума на основу којих се врши класификација односно типизација. Са друге стране, може се говорити о потенцијалним тенденцијама у правцу стварања јединственог међународног регионалног система класификације који би се могао примијенити на све угоститељске објекте за смјештај у земљама окружења, за добробит како корисника услуга тј. потрошача, тако и организатора путовања и произвођача услуга тј. хотелијера. Ријеч је евентуалним тенденцијама Балканског Удружења Хотелских Асоцијација (Balkan Alliance of Hotel Associations - ВАНА), чији циљеви управо обухватају увођење правила и стандарда у пословању и учешће у доношењу и побољшању правне регулативе из области хотелијерства и угоститељства. У ово удружење су за сада укључени: Бугарска, Македонија, Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Албанија и Румунија, а учлањењем асоцијација Хрватске, Турске, Грчке и Словеније створила би се можда реална основа и за реализацију јединственог система класификације и категоризације на цијелом Балкану. Ипак, Свјетска туристичка организација (WTO – World Tourism Organization) намеће потребу за успостављањем јединствене међународне статистике туризма, како би се омогућило праћење трендова и вршиле разне компарације међу земљама, па у том контексту даје шири оквир за могуће прилагођавање националних класификација. Методологијом туристичког сателитског обрачуна тј. TSA (Tourism Satellite Account) туристички смјештајни капацитети се класификују у следеће двије групације:

- 1) *хотели и остали објекти колективног смјештаја* (хотели, мотели, пансиони, омладински хостели, планинарски домови, кампови, кампиралишта и туристичка насеља) и
- 2) *туристички станови* (викендице, односно изграђене собе, апартмани и куће/станове за издавање туристима, тајмшеринг²³ објекти).

²³ Тајмшеринг (eng. – timesharing) или тзв. временски закуп капацитета представља концепт пословања по коме се угоститељски објекат за смјештај продаје одређеном броју

На овај начин, различите појавне врсте објеката широм свијета приликом прилагођавања званичној статистичкој евиденцији настоје да нађу своју ширу групацију. А када је ријеч о категоризацији, угоститељски објекти широм свијета се најчешће рангирају у распону до пет категорија, верификованих одређеним симболом (звјездице, круне и сл.) у зависности од подручја тј. земље у којој се налазе. Неопходност исте је у чињеници да представља гаранцију квалитета за будућег потрошача у погледу квалитета услуга које пружа одређена врста угоститељског објекта, као и вид заштите хотелијера у погледу квалитета који обезбјеђује и који је оцијењен одговарајућом категоријом његовог објекта. С тим у вези, за очекивати је и даље мијењање ових процеса у будућности, у складу са преовлађујућим тржишним токовима, односно стандардима квалитета.

сувласника који на тај начин стичу право коришћења капацитета у утврђеном временском периоду током године. Свој термин коришћења сувласници могу и уступати другим лицима, изнајмљивати или продавати на тржишту. Више видјети у: Косар, Љ. (2008), *Хотелијерство II*, Висока хотелијерска школа струковних студија, Београд

*Nedica Dašić, Ph.D., Assistant
Faculty of Tourism and Hotel Management Kotor*

The International Aspect of Classification of Accommodation Facilities in the Surrounding Countries

Abstract

The process of classification of accommodation facilities represents a necessity of modern accommodation industry development that is carried out on the basis of various factors. As an open process of dividing accommodation facilities in classes, the classification of accommodation facilities provides transparency in the market, better statistical records, and along with the categorization process which performs their further processing and verification it also allows a better perception and comprehension of the market to consumers in selecting appropriate services. Given the fact that the institutions that provide these norms within a country differ among each other, depending on the type and number of accommodation facilities that can be found in private and state ownership, different systems of classification and categorization can be found in the world. The neighboring countries are characterized by the legislative approach which implies an active role of government and line ministry, and since there have been supplements and amendments to relevant laws and related regulations in recent years, as a reflection of the constant changes in this field and the attempts to make the existing offer of accommodation facilities meet the European and international standards, there is a need for their presentation and analysis.

Key words: classification, categorization, accommodation facility